T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#YEREL KALKINMA HAMLESİ

ÇUKUROVA KALKINMA AJANSI

Mut

İlçe Gelişim Raporu

2025

İçindekiler

1. GİRİŞ 1

1.1 Raporun Amacı ve Kapsamı 1

1.2 İlçenin Kısa Tanıtımı (Tarihçe, Coğrafi Durum, Demografik Yapı) 1

2. MEVCUT DURUM, SORUN VE İHTİYAÇLAR 3

2.1 Tema 1: Altyapı 3

2.2 Tema 2: Sosyal Altyapı, Eğitim ve İstihdam 5

2.3 Tema 3: Bitkisel Üretim ve Hayvancılık 6

2.4 Tema 4: Turizm 8

3. PROJE VE FAALİYET FİKİRLERİ 13

3.1 Tema 1: Altyapı 13

3.2 Tema 2: Sosyal Altyapı, Eğitim ve İstihdam 14

3.3 Tema 3: Bitkisel Üretim ve Hayvancılık 15

3.4 Tema 4: Turizm 15

4. SONUÇ VE ÖNERİLER 17

4.1 Genel Değerlendirme 17

4.2 Stratejik Gelişme Eksenleri 17

4.3 Stratejik Projeler 17

4.4 Sorun–Proje Eşleştirme Matrisi 19

4.5 İzleme ve Sonraki Adımlar 20

Tablolar Listesi

Tablo 1: Sorun–Proje Eşleştirme Matrisi 19

Şekiller Listesi

Şekil 1: Mut İlçe İvmelendirme Çalıştayı (30.12.2025) 1
Şekil 2: Mut İlçesi ve Çevresi 2
Şekil 3: Çukurova Bölge Planı Mekânsal Gelişme Şeması 3
Şekil 4: Çevre Düzeni Planı Revizyonu – Organize Tarım Alanları 7
Şekil 5: Çevre Düzeni Planı Revizyonu – Organize Hayvancılık Alanları 7
Şekil 6: Mut Kayısısı 8
Şekil 7: Yöresel Ürünler ve 2024 Yılı Tarımsal Üretim Alanları 8
Şekil 8: Mut Kalesi 9
Şekil 9: Mut'ta Kanyon Manzarası 9
Şekil 10: Kanyonda Su Sporları ve Alahan Manastırı 10
Şekil 11: Yerköprü Şelalesi 11
Şekil 12: Çalıştaydan Bir Görünüm 13

1. GİRİŞ

1.1. Raporun Amacı ve Kapsamı

Mut ilçesinin ekonomik ve sosyal kalkınma sürecine katkı sağlamak ve ilçenin sahip olduğu potansiyelin ortaya çıkarılmasına yönelik bir yol haritası oluşturmak amacıyla, Çukurova Kalkınma Ajansı öncülüğünde ve Mut Kaymakamlığı ile Mut Belediyesi iş birliğinde bir ilçe gelişim planı çalışması yürütülmüştür. Bu çerçevede Mut İlçe İvmelendirme Çalıştayı, 30.12.2025 Salı günü Mut Kaymakamlığı toplantı salonunda 15 farklı kurum ve kuruluşu temsilen 16 kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalıştay kapsamında, ilçenin sosyal kalkınma, tarım, turizm, ekonomi ve altyapı başta olmak üzere temel gelişim alanlarında karşılaşılan sorunların tespit edilmesi ve bu alanlara yönelik uygulanabilir proje önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Şekil 1: *Mut İlçe İvmelendirme Çalıştayı (30.12.2025)*

Çalıştayda katılımcılar, ilçenin güçlü ve zayıf yönleri dikkate alınarak belirlenen dört tema altında yuvarlak masa yöntemiyle gruplara ayrılmış ve sorun alanlarını ayrıntılı biçimde tartışmıştır. Temalar şunlardır: Altyapı; Sosyal Altyapı, Eğitim ve İstihdam; Bitkisel Üretim ve Hayvancılık; Turizm.

Bu rapor, çalıştayda paydaşlarca dile getirilen tespitleri resmi istatistikler ve plan belgeleriyle birlikte değerlendirmekte ve her tespiti bir müdahale önerisiyle eşleştirmektedir. İzlenebilirliği sağlamak amacıyla Bölüm 2'deki her sorun bir kodla numaralandırılmış; Bölüm 3'teki proje ve faaliyet önerileri ile Bölüm 4'teki eşleştirme matrisinde aynı kodlara atıf yapılmıştır. Kod önekleri şöyledir: **A** – Altyapı, **S** – Sosyal Altyapı, Eğitim ve İstihdam, **B** – Bitkisel Üretim ve Hayvancılık, **T** – Turizm. Proje kodları "P-" önekiyle aynı harfleri kullanmaktadır (ör. P-A1).

1.2. İlçenin Kısa Tanıtımı (Tarihçe, Coğrafi Durum, Demografik Yapı)

Mersin şehir merkezine yaklaşık 165 km uzaklıkta yer alan Mut; doğudan Silifke, batıdan Ermenek, güneyden Gülnar ve kuzeyden Karaman ili ile çevrilidir. İlçenin yüzölçümü 2.554 km², ilçe merkezinin denizden yüksekliği 300 metredir. Yükseltisi 200–2.000 metre arasında değişen ilçe arazisinin batı kesimi, Göksu Irmağı'nın kolları olan akarsu ve dereler tarafından parçalanmıştır. İlçenin

kuzeyinde Karaman sınırını oluşturan Orta Toroslar yükselir; burada İç Anadolu'ya geçit veren ve denizden yüksekliği 1.610 metre olan Sertavul Geçidi bulunmaktadır. Kuzeydeki dağlık alan Hadim Göksuyu ve Ermenek Göksuyu ile derin vadiler halinde parçalanmıştır. Bu iki çay, Mut yakınlarında Suçatı'da birleşerek Göksu Nehri'ni oluşturur. 1466 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı topraklarına katılan Mut kazası, 1868 yılında ilçe olmuş ve 1869 yılında belediye kurulmuştur.

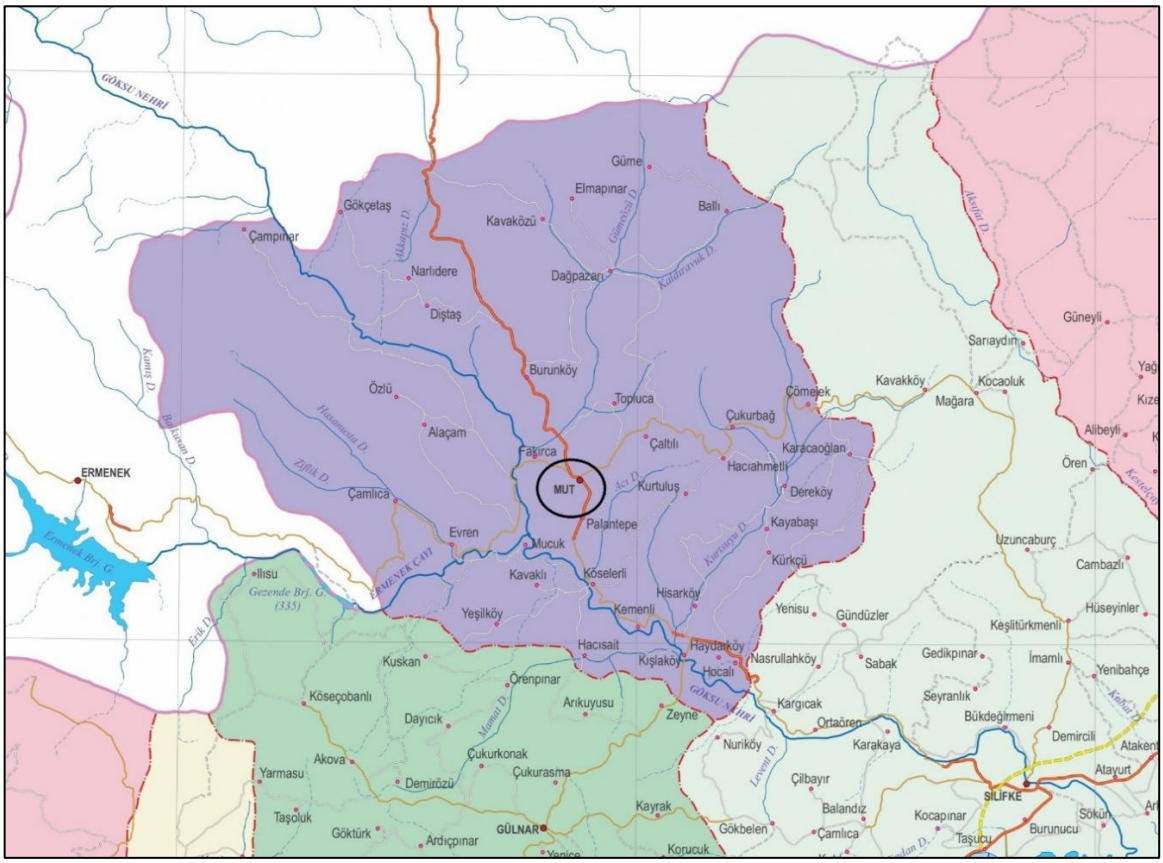

Şekil 2: *Mut İlçesi ve Çevresi*

İlçe merkezi, güneye doğru 700–800 metre, kuzey ve batıya doğru 1.500–2.000 metreye yükselen dağlar arasında kalması nedeniyle bir çanak görünümündedir. Başlıca yükseltiler Mahvaç (1.390 m), Kızıldağ (2.260 m), Avlağıdağı (1.889 m), Adras (1.421 m), Kestel (1.813 m), Meleştiren Dağı (1.665 m), Kozlar (1.450 m), Büyük Eğri Dağı (2.025 m) ve Küçük Eğri Dağı'dır (1.926 m).

Toroslar'dan Göksu'ya doğru uzanan yükseltiler arasındaki vadiler ve etekler, tarım ve yerleşim bakımından özgün bir doku oluşturmaktadır. Bunlardan ilki, yaklaşık 1.250–1.500 metre yükseltideki Dağpazarı çevresidir; Kavaközü, Navdalıözü, İmrenözü ve Çiviözü gibi yerleşimler burada yer alır. İkincisi, Mut'un doğusunda Kurtsuyu'nun yukarı havzasındaki, daha engebeli ve daha alçak (1.000–1.250 m) Sarıkavak ya da Dere köyleri olarak anılan kesimdir. Bu engebeli kesimler yer yer ormanlıktır.

ADNKS sonuçlarına göre Mut'un nüfusu 2025 yılında 62.758 kişidir (31.543 erkek, 31.215 kadın). İlçe nüfusu 2007 yılında 66.356 iken 2014 yılında 62.354 kişiye gerilemiş, sonraki on yılda 62–63 bin bandında durağan bir seyir izlemiştir. 2007–2025 döneminde ilçe nüfusu %5,4 azalırken aynı dönemde Türkiye nüfusu %22,0 artmıştır. İlçede 102 mahalle bulunmaktadır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 2022 yılında yayımlanan İlçe SEGE çalışmasına göre Mut, 973 ilçe arasında 418'inci sırada ve Mersin'in 13 ilçesi arasında 9'uncu sıradadır.

2. MEVCUT DURUM, SORUN VE İHTİYAÇLAR

2.1. Tema 1: Altyapı

Çukurova Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan Çukurova Bölge Planı'ndaki mekânsal gelişme şemasına göre Mut ilçesi için öngörülen ulaşım altyapısı aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

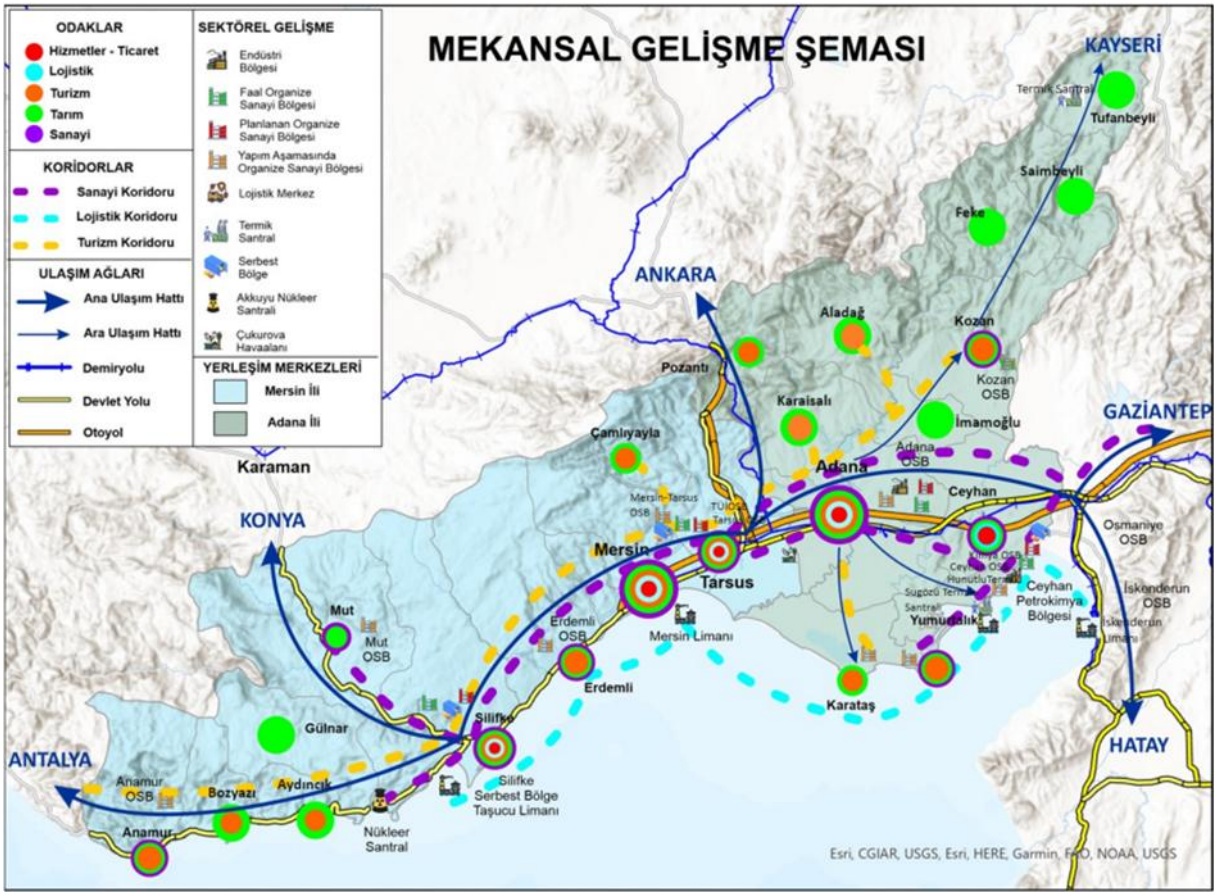

Şekil 3: *Çukurova Bölge Planı Mekânsal Gelişme Şeması*

Mersin–Gaziantep Hızlı Tren Hattı, Çukurova Bölgesel Havalimanı, Akdeniz Sahil Yolu, Taşucu–Çeşmeli Otoyolu ve Silifke–Mut–Karaman Karayolu gibi büyük ölçekli ulaştırma yatırımlarının tamamlanmasıyla bölgenin lojistik önemi ve rekabet gücünün artması beklenmektedir. Mut ilçesi, Erdemli ve Silifke ile birlikte hem kentsel hem kırsal dinamikleri barındıran ve ilin doğusu ile batısı arasında köprü görevi gören "Mersin Geçiş (Orta) Planlama Alt Bölgesi" içerisinde yer almaktadır.

- **Karayolu:** Silifke–Mut–Karaman bağlantısını sağlayan D-715 devlet yolu, plan kapsamında 1. derece yol kademesinde gösterilmiş ve iyileştirme çalışmaları öngörülmüştür.
- **Demiryolu:** Karaman–Mut–Silifke hattıyla kuzeye ulaşan ve Konya–Karaman konvansiyonel hattına bağlanması öngörülen bir demiryolu aksı planlanmıştır.

Mut Organize Sanayi Bölgesi'nin altyapı hazırlama süreci devam etmektedir. Yerel basında yer alan bilgilere göre 165 hektar alan üzerindeki OSB'de 90 sanayi parseli bulunmakta olup 2024 yılında 27 firmaya 49 parsel tahsis edilmiştir. Ajansın 2021 yılında desteklediği proje ile OSB'nin elektrik altyapısı tamamlanmış, su ve kanalizasyon hatlarının yapımına yönelik projeler hazırlanmıştır.

Çevre Düzeni Planı'nda Mersin Merkez geniş çaplı sanayi; Mut, Gülnar ve Bozyazı ise tarımsal sanayi gelişim odakları olarak belirlenmiştir. Mut'ta tarım ve tarıma dayalı sanayinin gelişmesini desteklemek amacıyla sanayi ve depolama alanları; Narlıdere'de taş ocaklarının yoğunluğu nedeniyle mermer sanayisine yönelik bir sanayi alanı önerilmiştir. Mersin'den Güzelyayla, Güzeloluk ve Kırobası üzerinden Sason Kanyonu'nu geçerek Mut'a bağlanan yayla kotunda bir ulaşım aksı önerilmiş; ilçe kuzeyinde büyük bir kentsel yeşil alan planlanmış ve Karaekşi Mesire Yeri plana işlenmiştir. Planlama bölgesinde önerilen tek rüzgâr enerji santrali Mut'un Sertavul mevkiinde yer almaktadır.

İlçede içme ve kullanma suyu Pınarözü Kaynağı, Kurtsuyu, Akçeşme ve Kozlar Yaylası'ndan temin edilmektedir. MESKİ'ye ait SCADA merkezli 9 depo, 2 depo-terfi merkezi ve 2 kuyu olmak üzere 13 tesis bulunmaktadır. 2024 yılında 862 metrelik Sakız Mahallesi Ek Terfi Hattı Projesi hazırlanmış, 13,258 km yeni içme suyu hattı döşenmiş ve 8,57 km hat yenilenmiştir. 2025 yılında Kelceköy Mahallesi'nde ekonomik ömrünü tamamlayan hatların yerine 4.780 metre uzunluğunda içme suyu isale hattı döşenmekte; Bozdoğan Mahallesi Kartalkayası mevkiinde sondajla bulunan yeni kaynak için 3.500 metrelik içme suyu hattı ve bir terfi istasyonu inşa edilmiştir.

Mut Atıksu Arıtma Tesisi, 57.270 kişi eşdeğer nüfus ve 14.640 m^3/gün kapasiteyle azot ve fosfor giderimi yapan biyolojik arıtma prosesine göre tasarlanmış olup çıkış suyu Mut Deresi'ne deşarj edilmektedir. 2025 yılında tesisin havalandırma sisteminin revize edilmesiyle performans ve enerji verimliliği artışı hedeflenmektedir. 2024 yılında 783 metre yeni kanalizasyon hattı döşenmiş, 380 metre hat yenilenmiş ve 55,83 km hat temizliği yapılmıştır. Aynı yıl Mut'u da kapsayan bir içme suyu, kanalizasyon ve depo bakım-onarım işi ihale edilmiş olup 2024–2025 döneminde mahalle bazında hat yenilemeleri ve depo bakımları bu kapsamda yürütülmektedir.

Evsel atıklar ilçe belediyesince toplanarak Mut Katı Atık Aktarma İstasyonu'na, buradan Büyükşehir Belediyesi araçlarıyla Silifke Göksu Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi'ne aktarılmakta ve tesiste metan gazından elektrik üretilmektedir. İlçede ayrı toplanan geri dönüştürülebilir atıklar için Birinci Sınıf Atık Getirme Merkezi kurulumu çalışmaları sürmektedir.

Çalıştayda paydaşlarca dile getirilen altyapı sorunları aşağıda kodlanarak sunulmuştur.

- **(A-1) İç ve dış ulaşım:** İlçenin çevre il ve ilçelerle bağlantısı zayıf olup ilçe dışına erişim olanakları sınırlıdır. İlçe içinde toplu taşıma hizmetleri oldukça yetersiz kalmakta, imkânı olanlar ulaşımı şahsi araçlarıyla sağlamaktadır. Toplu taşıma güzergâhlarında yol kalitesi ve kapasite sorunlarının bulunması ulaşım güvenliğini ve sürekliliğini olumsuz etkilemektedir.
- **(A-2) Yetersiz ve bozuk yol bağlantıları:** İlçedeki yol bağlantılarının yetersiz ve bozuk olması ulaşım güvenliğini ve konforunu olumsuz etkilemektedir.
- **(A-3) Orman yangınlarına müdahale altyapısı:** Paydaşlar, ilçe alanının yaklaşık %70'inin ormanlarla kaplı olduğunu ve özellikle yaz aylarında görülen orman yangınlarına karşı belirli bölgelere yangın söndürme havuzları kurulması gerektiğini belirtmiştir. Köylerde gerekli noktalarda yangın vanası bulunmadığı, belediye tanker desteği gibi imkânların yangınlara müdahalede etkin rol oynayabileceği bildirilmiştir.
- **(A-4) Yönlendirme ve bilgilendirme tabelaları:** Mut ilçesini ve ilçe içindeki yerleşimleri gösteren yer ve yön tabelaları yetersizdir. Bu eksiklik ziyaretçilerin ilçeye ulaşımını ve ilçe içinde yön bulmasını güçleştirmekte, turizm sezonundaki hareketliliği olumsuz etkilemektedir. Özellikle ana ulaşım akslarından ilçeye yönlendirmenin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

- **(A-5) OSB altyapısı:** Mut OSB'de elektrik altyapısı tamamlanmakla birlikte su ve kanalizasyon hatlarının yapımı projelendirme aşamasındadır. Altyapının tamamlanması, tahsis edilen parsellerde üretime geçilmesi açısından belirleyicidir.

2.2. Tema 2: Sosyal Altyapı, Eğitim ve İstihdam

2024 yılı verilerine göre 0–29 yaş grubu ilçe nüfusunun yaklaşık %39'unu, 15–64 yaş grubundaki çalışma çağındaki nüfus %66'sını, 65 yaş ve üzeri nüfus ise %14,64'ünü oluşturmaktadır. Nüfusun en yoğun olduğu mahalleler Deveci, Meydan, Güllük, Doğancı ve Cumhuriyet; en düşük olduğu mahalleler Mucuk, Kavaközü, İbrahimli, Kumaçukuru ve Demirkapı'dır. Nüfusu az olan mahallelerin altyapı ve hizmet sorunlarına odaklanılması, bu mahallelerin potansiyelinin değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Çevre Düzeni Planı'nda ilçenin 2035 yılı hedef nüfusu 110.000'i kentsel, 50.000'i kırsal olmak üzere 160.000 kişi olarak öngörülmüştür. 2035 yılı için çalışan nüfusun sektörel dağılım hedefi tarım %50 (25.600 kişi), hizmetler %35 (17.920 kişi) ve sanayi %15 (7.680 kişi) şeklindedir. İlçenin 2025 yılı nüfusu (62.758) dikkate alındığında bu hedefin gerçekleşmesi, nüfus eğiliminde belirgin bir değişimi gerektirmektedir.

İlçede resmi ve özel toplam 84 eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlarda 9.791 öğrenci, 666 derslik ve 955 öğretmen yer almakta olup öğretmen başına yaklaşık 10,3 öğrenci düşmektedir. Derslik başına ortalama öğrenci sayısı ilkokul ve ortaokulda 14, genel ortaöğretimde 25, mesleki ve teknik ortaöğretimde 13'tür. İlçede bir halk kütüphanesi ve bir özel ortaöğretim erkek öğrenci yurdu bulunmaktadır.

İlçede 95 yataklı bir devlet hastanesi ve 5 aile sağlığı merkezi bulunmaktadır. Hastane, Mut merkezi ve köylerinin yanı sıra çevre ilçelerin bazı köyleriyle birlikte yaklaşık 100 bin kişiye hizmet vermektedir. Hastanede acil servisin yanı sıra dahiliye, genel cerrahi, ortopedi, kadın hastalıkları ve doğum, çocuk, KBB, göz, üroloji, psikiyatri, nöroloji, kardiyoloji, fizik tedavi, diş, enfeksiyon hastalıkları ve radyoloji olmak üzere 15 poliklinik bulunmaktadır.

Çalıştayda paydaşlarca dile getirilen sosyal altyapı, eğitim ve istihdam sorunları aşağıda kodlanarak sunulmuştur.

- **(S-1) Kütüphane ve kültürel altyapı:** İlçedeki kütüphane imkânlarının yok denecek kadar az olduğu değerlendirilmektedir. Bu durum öğrenci ve gençlerin çalışma alanlarına ve bilgi kaynaklarına erişimini sınırlamakta; kültür-sanat faaliyetlerinin ve öğrenme ortamının zayıflığı gençlerin sosyal gelişimini olumsuz etkilemektedir.
- **(S-2) Mesleki eğitim ve zanaat kursları:** İlçede sanayide ara eleman veya benzeri pozisyonlarda istihdam edilmek üzere meslek ve zanaat kurslarının ya da bu amaçla yapılandırılmış bir okulun bulunmadığı belirtilmiştir. Mesleki eğitim imkânlarının zayıflığı, işgücü arzı ile sanayinin talep ettiği niteliklerin eşleşmesini güçleştirmekte ve işverenlerin nitelikli eleman ihtiyacını ilçeden karşılayamamasına yol açmaktadır.
- **(S-3) İşsizlik ve istihdam yetersizliği:** İlçede belirli bir istihdam sorunu yaşandığı ifade edilmiştir. Ekonomik faaliyetlerin ağırlıklı olarak tarımda yoğunlaşması, nitelikli ve çeşitli istihdam alanlarının sınırlı kalmasına ve genç işsizliğinin yapısal bir sorun haline gelmesine neden olmaktadır.

- **(S-4) Genç göçü:** Gençlerin meslek ve gelecek kaygısıyla ilçeden göç etme eğiliminde olduğu belirtilmiştir. Bu durum ilçenin beşeri sermayesini azaltmakta ve demografik yapısında dengesizliğe yol açmaktadır.
- **(S-5) Gençlere yönelik sosyal tesis eksikliği:** İlçede gençlere yönelik spor sahası, kapalı spor salonu, sinema ve tiyatro gibi sosyal tesislerin bulunmaması nedeniyle sosyal yaşamın kısıtlı olduğu belirtilmiştir. Bu eksiklik gençlerin sosyalleşme, beceri geliştirme ve sportif ve kültürel etkinliklere katılım imkânlarını azaltmaktadır.
- **(S-6) Kadın ve kırılgan gruplarda istihdam:** Kadın istihdamının düşük olduğu ve özellikle ev hanımlarına yönelik projelere ihtiyaç bulunduğu belirtilmiştir. Kadınların işgücü piyasasına katılımının sınırlı olması hane gelirini ve yerel ekonomik dinamizmi azaltmaktadır.

2.3. Tema 3: Bitkisel Üretim ve Hayvancılık

Tarımsal üretim ve hayvancılık Mut'un başlıca gelir kaynaklarındandır. İlçenin toplam tarım alanı 713.100 dekar olup bunun 445.620 dekarında (%62,5) zeytin ve kayısı başta olmak üzere meyve, 217.425 dekarında (%30,5) tahıl, 19.680 dekarında (%2,8) sebze yetiştirilmektedir. 2024 yılında ilçede öne çıkan ürünler domates, patlıcan, sofralık salatalık, mısır, zeytin ve kayısıdır. Mısır toplam tahıl üretiminin yaklaşık %33'ünü, domates toplam sebze üretiminin yaklaşık %30'unu karşılamakta; sofralık ve yağlık zeytin meyve üretiminin %36,43'ünü, kayısı ise yaklaşık %29'unu oluşturmaktadır.

İlçede yaklaşık 190.000 hayvan bulunmaktadır. Mersin'deki toplam keçi varlığının yaklaşık %10'u, koyun varlığının yaklaşık %11'i, süt sığırı varlığının yaklaşık %14'ü, saf kültür sığır varlığının yaklaşık %29'u ve buzağı varlığının yaklaşık %12,4'ü Mut'ta bulunmaktadır.

Çevre Düzeni Planı'nda Mut, Silifke ve Erdemli'yi kapsayan Orta Mersin Planlama Alt Bölgesi, ildeki Organize Tarım ve Hayvancılık Alanlarının yaklaşık %40'ını barındırmaktadır. Mut'ta 976 hektar alana yayılan 4'ü tarım, 2'si hayvancılık odaklı olmak üzere 6 Organize Tarım ve Hayvancılık Alanı planlanmış olup ildeki toplam alanın yaklaşık %20'sinin Mut'ta yer alması öngörülmektedir.

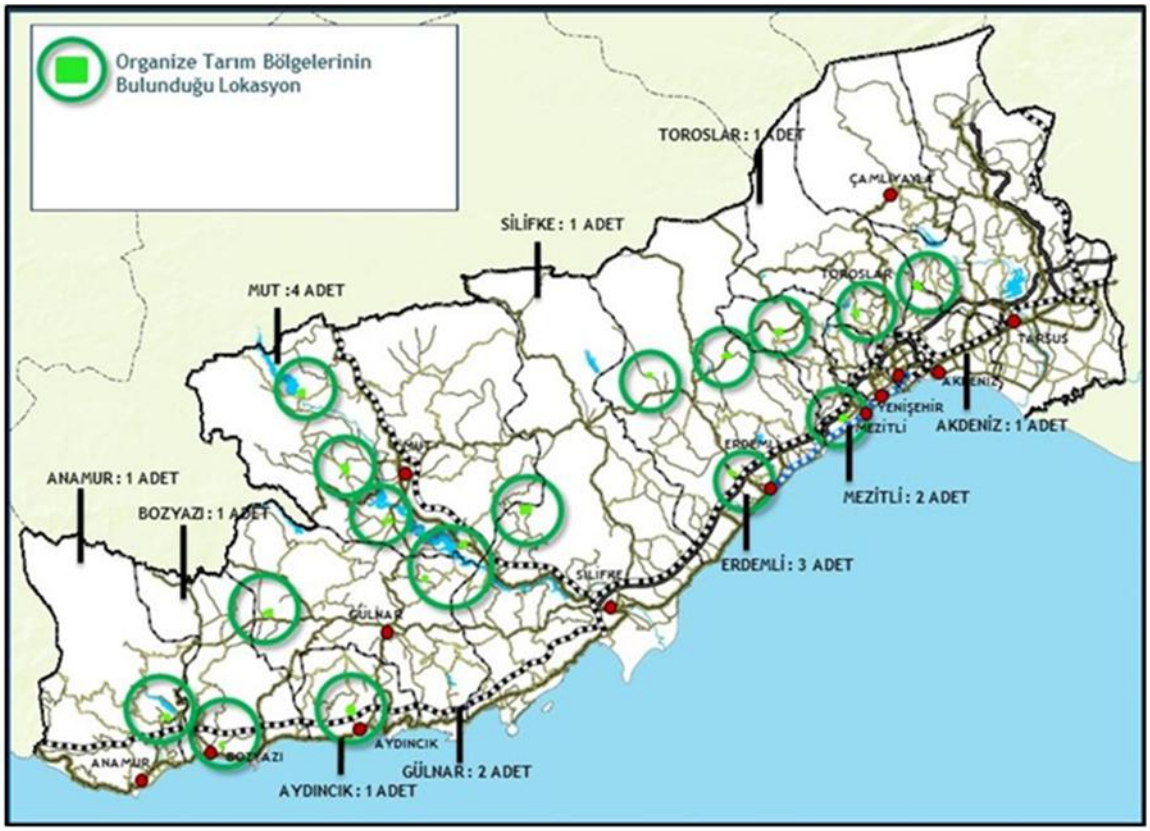

Şekil 4: *Çevre Düzeni Planı Revizyonu – Organize Tarım Alanları*

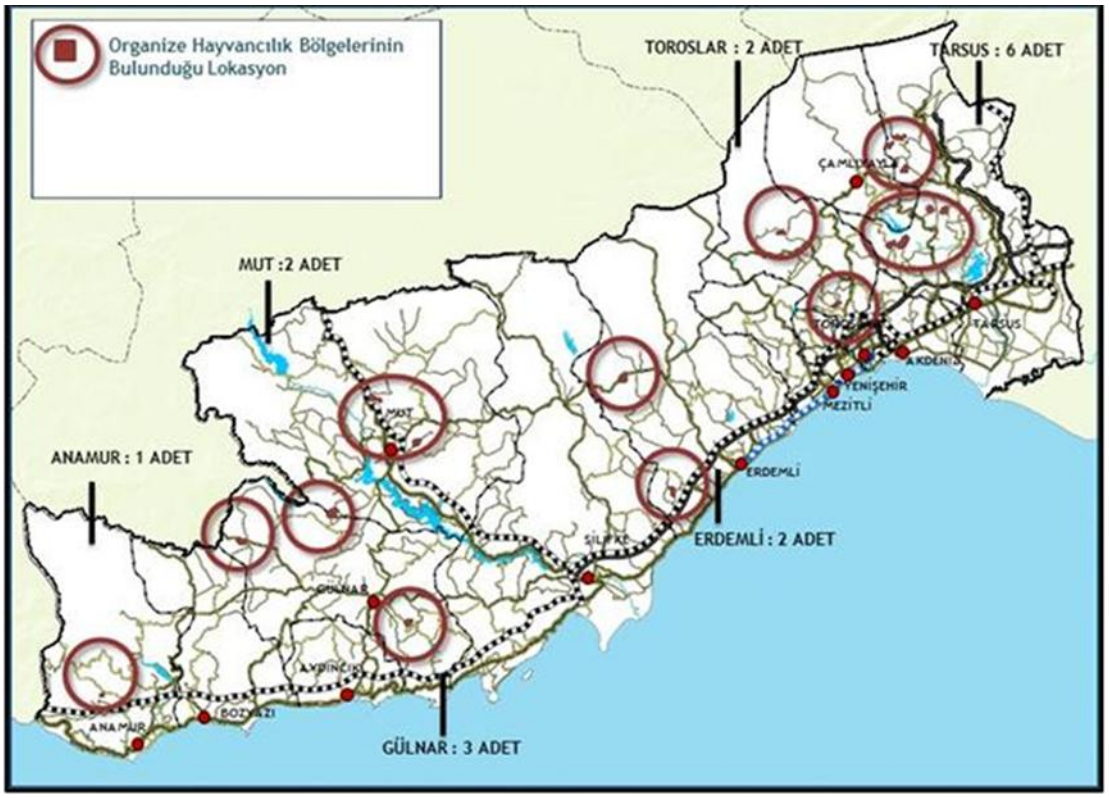

Şekil 5: *Çevre Düzeni Planı Revizyonu – Organize Hayvancılık Alanları*

2024 Yılı Tarımsal Üretim Durumu	
Ürün Adı	**Ekilen Alan**
Meyveler, İçecek Baharat Bitkileri vb.	445.620 da (%62,49)
Sebzeler	19.680 da (%2,76)
Tahıllar (Mısır, Buğday…)	217.425 da (%30,49)

Şekil 6: *Mut Kayısısı*

Şekil 7: *Yöresel Ürünler ve 2024 Yılı Tarımsal Üretim Alanları*

Çalıştayda tarımda katma değerli üretimin gelişmemesi ile başlıca ürünlerin pazarlanması ve markalaşmasındaki eksiklikler öne çıkmıştır. Paydaşlarca dile getirilen sorunlar aşağıda kodlanarak sunulmuştur.

- **(B-1) Pazarlama ve markalaşma:** Kayısı, zeytin ve zeytincilik ürünleri için acil ve ciddi bir markalaşma ve pazarlama ihtiyacı bulunduğu, bu eksikliğin ilçenin tarımdan elde ettiği geliri olumsuz etkilediği belirtilmiştir.
- **(B-2) Ürün çeşitliliği ve işleme:** Kayısı ve zeytinin büyük ölçüde ham ürün olarak satıldığı; kuru kayısı ve farklı zeytin ürünleri gibi işlenmiş ürün potansiyelinin kullanılmadığı belirtilmiştir.
- **(B-3) Arıcılık ve bal tanıtımı:** İlçenin doğal yapısının arıcılığa uygun olduğu, ancak ilçeye özgü balın tanıtımına ve pazarlanmasına katkı sağlayacak "Bal Evi" gibi bir merkezin bulunmadığı belirtilmiştir. Bölgede üretilen çakşır balının bilinirliğinin artırılması gerektiği ifade edilmiştir.
- **(B-4) Organik ürün satış merkezi:** İlçenin konumu, iklimi ve ürün yapısı itibarıyla organik tarım için yüksek potansiyele sahip olduğu değerlendirilmekle birlikte organik ürünlerin tanıtım ve satışını yapacak bir merkez bulunmamaktadır.
- **(B-5) Tıbbi ve aromatik bitkiler:** Paydaşlar, ilçenin doğası ve bitki örtüsünün tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğine uygun olduğunu, ancak bu potansiyelin değerlendirilmediğini belirtmiştir.

2.4. Tema 4: Turizm

Mut; doğa turizmine elverişli coğrafyası ve Alahan Manastırı başta olmak üzere kültürel mirasıyla önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. İlçe sınırları içinde çok sayıda arkeolojik sit alanı bulunmaktadır. Sason Kanyonu ve Karaekşi Tabiat Parkı gibi doğal alanlar doğa ve ekstrem sporlara elverişlidir. Yerköprü Şelalesi son yıllarda hem bölgeden hem de ulusal düzeyde ziyaretçi çekmeye başlamıştır. Yaz aylarında doğa turizmi, günübirlik ziyaretler ve yaylalara gelen nüfusla ilçe nüfusu belirgin biçimde artmaktadır.

Çevre Düzeni Planı'nda Mut gibi dağlık iç kesim ilçelerinde doğa ve yayla turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi ve tarım ile turizme yönelik hizmetlerin eşgüdüm içinde geliştirilmesi önerilmektedir. Ajansın turizm analizinde Silifke–Erdemli–Mut bölgesi için kültür turizminin hem iç hem dış turizm pazarlarında birincil öncelik olduğu, inanç turizminin ise özellikle dış turizm pazarında önemli bir fırsat sunduğu görülmektedir. Mavga Kalesi ve Alahan Manastırı kültür turizmi, Alahan Manastırı inanç turizmi açısından öne çıkmaktadır. Ancak Yerköprü Şelalesi çevresinde konaklama alanları sınırlıdır.

Şekil 8: *Mut Kalesi*

Şekil 9: *Mut'ta Kanyon Manzarası*

Mut Kalesi

Mut Kalesi'nin ilk inşa tarihi bilinmemekle birlikte bugünkü hali Karamanoğulları döneminin mimari üslubunu yansıtır. Dikdörtgen planlı kalenin dört burcu ve "iç kale" olarak adlandırılan bir kulesi vardır. Kalenin Osmanlı döneminde I. Ahmed zamanında onarıldığı belirtilmektedir.

Yerköprü Şelalesi

Yerköprü Şelalesi, Ermenek Çayı'nın aşındırıcı etkisiyle oluşan derin vadide yer almakta ve yaklaşık 30 metre yükseklikten akmaktadır. Alanda yaklaşık 300 metre uzunluğunda ve 15 metre derinliğinde turkuaz renkli doğal bir su tüneli bulunmaktadır. Saha 2011 yılında tabiat anıtı ilan edilmiş,

2021 yılında Yerköprü Şelalesi Tabiat Parkı olarak tescillenmiştir. Alanda iki seyir terası bulunmakta olup girişler ücretlidir.

Karaekşi Tabiat Parkı

İlçe merkezine yaklaşık 7 km uzaklıktaki Karaekşi Tabiat Parkı çınar ve kızılçam ağaçlarıyla kaplıdır ve 1965 yılında tesis edilmiştir. Günübirlik piknik alanı olarak kullanılan parkta alabalık üretme çiftliği, satış büfesi, tuvalet, çocuk oyun alanı, otopark ve yağmur barınağı bulunmaktadır.

Alahan Manastırı

Alahan Manastırı, Mersin–Karaman karayolu üzerinde, Mut'un yaklaşık 20 km kuzeyinde Geçimli civarında, 1.300 metre yükseklikte Göksu Vadisi'ne bakan dik bir yamaçta yer almaktadır. Manastır, 2000 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınmıştır. 5. yüzyılda inşa edildiği tahmin edilen külliye; Batı Kilisesi, manastır, Doğu Kilisesi, kayalara oyulmuş keşiş odacıkları ve çevresindeki mezarlardan oluşmaktadır.

Sason Kanyonu

Çömelek sınırları içinde yer alan ve 2000 yılında 1. derece sit alanı olarak tescil edilen Sason (Sasun) Kanyonu yaklaşık 12 km uzunluğundadır. 200–300 metre yüksekliğe ulaşan kanyon duvarlarında kaya mezarları ve insan eliyle oyulmuş mağaralar bulunmaktadır.

Laal Paşa Camii

15. yüzyılda yapıldığı belirtilen camiyi, Karamanoğlu Alâeddin Bey'in kölelerinden Laal Paşa yaptırmıştır. Revakın batı kemeri üzerine yapılan ezan kulesi 1915 yılında revakla birlikte yıkılmıştır.

Dağpazarı Kilisesi (Corapissus)

Karaman'dan Silifke'ye inen antik yol üzerinde, ilçe merkezinin 35 km kuzeyinde Dağpazarı Mahallesi'nde yer alan kilisenin antik adı Corapissus'tur. Kilisenin İmparator Zenon tarafından 476 yılında yaptırıldığı belirtilmektedir. Üç nefli, yarım kubbeli ve apsisli Bizans yapısının batı cephesi tamamen yıkılmış, apsis ve bazı duvarları ayakta kalmıştır.

Şekil 10: *Kanyonda Su Sporları ve Alahan Manastırı*

Taşhan

Taşhan, iç avlu etrafında revaklı, kesme taştan ve 39 odalı bir yapıdır. Hana güney cephedeki kapıdan girilmekte, basık sivri kemerli girişten beşik tonozlu bir dehlizle avluya ulaşılmaktadır. Odalarda birer kapı, ocak ve iki niş bulunmaktadır.

Sinobiç (Dalisandos) Kalıntıları

Mut'a 6 km uzaklıkta, Yeşilyurt sınırları içinde Ardıçlıtepe mevkiinde yer alan kalıntılarda Helenistik, Roma ve Orta Çağ seramikleri, iki sarnıç ve temel izleri bulunmakta; güney yamaçlarda Roma dönemi lahit mezarları yer almaktadır. Alan 1993 yılında 1. derece sit alanı olarak tescillenmiştir.

Balabolu Harabeleri (Adrassus)

İlçe merkezinin 40 km batısında, Yalnızcabağ yakınlarında Değirmenlik Yaylası'nda yer alan ören yeri, yüzey bulgularına göre erken Roma ve Bizans dönemlerine aittir. Kaya içine oyulmuş lahit tipi anıtsal mezarlardan oluşan nekropol, akropol ile nekropol arasında rampa ve merdiven sistemiyle yapılmış yol ve sarnıçlar öne çıkan unsurlardır.

Şekil 11: *Yerköprü Şelalesi*

Alaoda Mağara Kilisesi

Büyük olasılıkla Alahan Manastırı ile aynı dönemde inşa edilen ve onunla bağlantılı bir manastır olduğu düşünülen mağara kilisesine, Mut–Karaman karayolu üzerindeki tabeladan yaklaşık 500 metrelik sarp bir patikayla ulaşılmaktadır. Göksu Vadisi'ne hâkim kilisenin mozaik tabanı ve freskli duvarları büyük ölçüde hasar görmüştür.

Evren, Söğütözü, Kozlar ve Zeyker Yaylaları

Mut'un 19 km kuzeyindeki Kozlar Yaylası'nda elektrik, su ve telefon bulunmakta, kampçılık ve doğa yürüyüşü yapılabilmektedir; yaylanın 1–2 km yakınında Mavga Kalesi yer almaktadır. İlçe

merkezine 26 km uzaklıktaki Söğütözü Yaylası'nda Roma dönemine ait olduğu belirtilen Söğütözü Köprüsü bulunmaktadır. Zeyker Yaylası ilçe merkezine karayoluyla yaklaşık 17 km uzaklıktadır. Beci ve Evren mahallelerinin yaylası olan Beci ve Evren Güzleği Yaylası'nda yol iyileştirme çalışmaları yapılmıştır.

Çalıştayda paydaşlarca dile getirilen turizm sorunları aşağıda kodlanarak sunulmuştur.

- **(T-1) Yerköprü odaklı yoğunlaşma ve ürün çeşitliliği:** Yerköprü Şelalesi ilçenin en güçlü çekim noktalarından biridir. Ancak altyapı ve tanıtım çalışmalarının tek bir alanda yoğunlaşması, ilçenin toplam ziyaretçi kapasitesini ve turizm ürün çeşitliliğini sınırlamaktadır. Doğa temelli rotalar, kanyon, trekking ve tırmanış gibi macera turizmi ürünleri ile rehberli paketlerin gelişmemesi, ziyaretçilerin kalış süresinin kısa ve harcama düzeyinin düşük kalmasına yol açmaktadır.
- **(T-2) Konaklama ve tesis yetersizliği:** İlçede konaklama başta olmak üzere turizm ve hizmet sektörünü destekleyecek tesislerin sayısı ve donanımı yetersizdir. Bu durum ziyaretçilerin büyük ölçüde günübirlik profilde kalmasına, çevre ilçelerde konaklamayı tercih etmesine ve tur operatörlerinin destinasyon planlamasının güçleşmesine neden olmaktadır.
- **(T-3) Pansiyonculuğun gelişmemesi:** Pansiyon ve ev pansiyonculuğu gibi küçük ölçekli konaklama seçeneklerinin yetersizliği, özellikle doğa, yayla ve kültür rotaları gibi dağınık turizm noktalarında ziyaretçilerin ilçede konaklamasını güçleştirmekte ve yerel halkın turizmden pay almasını sınırlamaktadır.
- **(T-4) Gastronomide hizmet kalitesi ve tanıtım:** Sertavul Geçidi güzergâhındaki et lokantaları gastronomik bir çekim unsuru olmakla birlikte hizmet standardı, hijyen, mekân kalitesi ve menü sunumu gibi bileşenlerin yeterince gelişmemesi ziyaretçi memnuniyetini olumsuz etkilemektedir. Koyun yoğurdu gibi bilinen yerel ürünler yeterince tanıtılmamakta ve pazarlanmamaktadır.
- **(T-5) Hediyelik eşya ve yöresel ürünler:** Mut kilimi ve cicim Mut heybesi gibi yöreye özgü ürünlerin ve hediyelik eşyanın çeşitliliği ve erişilebilirliği yetersizdir. Satış noktaları, ambalajlama ve hikâyeleştirme eksiklikleri yöresel ürünlerin destinasyon markası taşıma kapasitesini düşürmektedir.
- **(T-6) Turizm paketleri ve tanıtım:** Ekstrem spor, inanç, doğa, yayla ve arkeoloji turizmi gibi farklı temalar bir arada bulunmasına rağmen bütüncül turizm paketlerine dönüştürülmemiştir. Paydaşlar, ilçenin tanıtımı için daha fazla kaynak ve çaba ayrılması gerektiğini vurgulamıştır.
- **(T-7) Turizmde nitelikli işgücü:** Dil, servis, rehberlik, konaklama, yeme-içme ve müşteri ilişkileri gibi turizm hizmetlerinde nitelikli işgücü ihtiyacı dile getirilmiştir.

3. PROJE VE FAALİYET FİKİRLERİ

Bu bölümde, Mut İlçe İvmelendirme Çalıştayı'nda dört tema altında paydaşlardan alınan proje ve faaliyet önerileri, Bölüm 2'deki sorun kodlarıyla eşleştirilerek sunulmaktadır. Her önerinin sonunda köşeli parantez içinde karşıladığı sorun kodları yer almaktadır. Paydaş önerileriyle karşılanmayan sorunlar için Ajans tarafından geliştirilen öneriler "(Ajans önerisi)", Bölüm 4'te ayrıntılandırılan projeler "(Stratejik Proje)" ibaresiyle işaretlenmiştir.

Şekil 12: *Çalıştaydan Bir Görünüm*

3.1. Tema 1: Altyapı

- **P-A1 – İlçe içi ve dışı ulaşımın geliştirilmesi:** İlçenin çevre il ve ilçelerle bağlantısını güçlendirmek üzere ana ulaşım akslarında ve kritik bağlantı noktalarında erişilebilirliği artıracak iyileştirmelerin planlanması; ilçe içi toplu taşımada güzergâh optimizasyonu yapılması, sefer sıklığının artırılması ve turistik noktalara erişimi sağlayan ring hatlarının oluşturulması; durak altyapısı, bilgilendirme sistemleri ve zaman çizelgelerinin standartlaştırılması. **[A-1]**
- **P-A2 – Yol bakım-onarım programı:** Bozuk ve yetersiz yol kesimlerinde risk düzeyi yüksek noktaların önceliklendirilerek bakım-onarım programı hazırlanması; turistik çekim noktalarına ve kırsal yerleşimlere erişim sağlayan yollarda kaplama, drenaj, işaretleme ve bariyer gibi güvenlik bileşenlerinin tamamlanması; kapasitenin yetersiz kaldığı güzergâhlarda genişletme veya alternatif bağlantı seçeneklerinin değerlendirilmesi ve bakımın periyodik olarak sürdürülmesi. **[A-1, A-2]**
- **P-A3 – Orman yangınlarına müdahale altyapısı:** Orman Genel Müdürlüğü'nün yönlendirmeleri doğrultusunda gerekli noktalarda yangın söndürme havuzları kurulması için yer seçimi, kapasite planlaması ve finansman çalışmalarının yürütülmesi; yangın vanası bulunmayan köylerde hidrant ve suya erişim noktalarının artırılması; belediye tanker desteğinin araç-ekipman kapasitesi, konuşlanma planı, müdahale süreleri ve kurumlar arası koordinasyonu içeren bir yangın müdahale operasyon planıyla etkinleştirilmesi. (Stratejik Proje) **[A-3]**

- **P-A4 – Yönlendirme ve bilgilendirme tabela sistemi:** Ana ulaşım akslarından ilçeye yönlendirmeyi güçlendiren bütüncül bir tabela sistemi tasarlanması; ilçe merkezinde ve turistik noktalara giden güzergâhlarda standart bir tabela yerleşim planı oluşturulması; turistik alanlarda harita, mesafe, rota, güvenlik uyarıları ve temel hizmet bilgilerini içeren bilgilendirme panolarının QR kod ve çevrimiçi rota gibi dijital uygulamalarla desteklenmesi. **[A-4, T-1]**
- **P-A5 – OSB altyapısının tamamlanması:** Mut OSB'nin projelendirilmiş su ve kanalizasyon hatlarının yapımının yatırım programına alınarak tamamlanması; tahsis edilen parsellerde üretime geçişin izlenmesi. (Ajans önerisi) **[A-5, S-3]**

3.2. Tema 2: Sosyal Altyapı, Eğitim ve İstihdam

- **P-S1 – "Yaşayan kütüphane" ve kültür programı:** Mevcut halk kütüphanesinin kapasitesinin artırılması, güncel kaynak ve dijital veri tabanlarına erişimin güçlendirilmesi ve uzun saat açık sessiz çalışma alanı uygulanması; kütüphanenin etüt salonu, dijital erişim noktaları, çocuk okuma atölyesi ve gençlik kulüpleriyle desteklenmesi; mahallelerde mini kütüphane ve gezici kütüphane uygulamaları geliştirilmesi; atölye, söyleşi, sergi ve film günlerini içeren düzenli bir kültür-sanat programının okullarla ortak takvime bağlanması. **[S-1, S-5]**
- **P-S2 – Beceri ihtiyacı haritası ve mesleki eğitim:** OSB ve işletmelerle birlikte meslek ihtiyacı analizi yapılması; tarım makineleri bakımı, elektrik-elektronik, kaynak, soğutma, gıda işleme, paketleme, lojistik, dijital pazarlama ve muhasebe gibi alanlarda modüler ve kısa süreli kurslar açılması; Mesleki Eğitim Merkezi (MESEM), Halk Eğitim Merkezi, meslek liseleri ve sektör iş birliğiyle usta-çırak modelinin güçlendirilmesi; kursların sertifika, işbaşı uygulama ve istihdam zincirine bağlanması ve ortak kullanım atölyesi kurulması. (Stratejik Proje) **[S-2, S-3]**
- **P-S3 – Tarımla bağlantılı sektörlerde istihdam:** Tarım ağırlıklı ekonominin gıda işleme, paketleme, soğuk zincir, lojistik, tarımsal mekanizasyon ve kırsal turizm gibi tarımla bağlantılı sektörlerle çeşitlendirilmesi; İŞKUR ve KOSGEB gibi kurumların genç ve kadın istihdamına yönelik programlarının ilçede görünür ve erişilebilir hale getirilmesi; ortak kullanım atölyesi, mentorluk, mikro hibe ve kooperatifçilik modelleriyle yerel girişimciliğin desteklenmesi. **[S-3, S-6]**
- **P-S4 – Gençlerin ilçede kalmasına yönelik program:** Gençlere yönelik kariyer rehberliği, staj-iş eşleştirme, burs ve yerelde istihdam odaklı programlar tasarlanması; yerel işletmelerle protokoller yapılarak lise ve üniversite öğrencilerine düzenli staj ve yarı zamanlı çalışma imkânı sağlanması; gençlik meclisi gibi katılım mekanizmalarının ve gençlerin küçük bütçeli projeler uygulayabileceği bir gençlik fonunun oluşturulması; ilçenin tarım, doğa, kültür ve gastronomi değerlerine dayalı genç girişimciliğin desteklenmesi. **[S-4, S-3]**
- **P-S5 – Gençlik ve spor tesisleri:** Kısa vadede okul bahçeleri ve tesislerinin mesai sonrası kullanımı, çok amaçlı gençlik merkezi, semt sahaları ve açık hava etkinlik alanlarıyla başlanması; orta vadede kapalı spor salonu ve çok amaçlı kültür-sanat salonunun Belediye, Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü ve okulların ortak kullanacağı bir modelle planlanması; mevcut salonların ekipmanla sinema ve sahne kullanımına uygun hale getirilmesi ve spor, müzik, yazılım, fotoğraf ve tiyatro kulüplerinin kurulması. **[S-5, S-4]**
- **P-S6 – Kadın istihdamı ve kırılgan gruplar:** Kreş ve çocuk bakım desteği, esnek saatli programlar ve güvenli ulaşım bileşenleriyle birlikte hedefli mesleki eğitim ve mikro girişimcilik paketleri tasarlanması; ev içi üretimin kooperatif, ortak mutfak veya ortak atölye, e-ticaret ve markalaşma desteğiyle gelir getirici faaliyete dönüştürülmesi; eğitim ve istihdamda yer almayan gençler, düşük gelirli haneler ve engelliler için sosyal yardımı işe yönlendirme, beceri

kazandırma ve psikososyal destekle birleştiren tek durak hizmet modelinin uygulanması. **[S-6, T-5]**

3.3. Tema 3: Bitkisel Üretim ve Hayvancılık

- **P-B1 – Zeytin ve kayısı markalaşma ve pazarlama stratejisi:** Kayısı, zeytin ve zeytinyağı için markalaşma ve pazarlama stratejisinin hazırlanması; zeytinyağında uluslararası standartlara uyumun sağlanması; ilçe ürünlerinin coğrafi işaret tescil durumunun incelenerek uygun ürünler için başvuru yapılması. (Stratejik Proje) **[B-1]**
- **P-B2 – İşlenmiş ürün çeşitliliğinin artırılması:** Kayısı ve zeytinin ham ürün olarak satılması yerine kuru kayısı, zeytinyağı ve farklı zeytin ürünleri gibi işlenmiş ürün potansiyelinin araştırılması; ilçede planlanan Organize Tarım ve Hayvancılık Alanlarında işleme tesislerine yönelik yatırım imkânlarının değerlendirilmesi. **[B-2]**
- **P-B3 – Mut Bal Evi:** İlçe balının ve çakşır balının tanıtımı ve pazarlanması için "Bal Evi" kurulması; arıcılık faaliyetlerinin geliştirilmesi. **[B-3]**
- **P-B4 – Organik ürün satış merkezi:** Organik ürünlerin tanıtımı ve satışı için bir satış merkezi kurulması; organik tarım uygulamalarının ve sertifikasyonun yaygınlaştırılmasına yönelik üretici bilgilendirmesi yapılması. **[B-4]**
- **P-B5 – Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği:** İlçede yetiştirilebilecek en uygun tıbbi ve aromatik bitki türlerinin belirlenmesi; yetiştiriciliğin desteklenmesi ve uçucu yağ gibi ürünler için tanıtım ve e-ticaret satış ağı kurulması. **[B-5]**

3.4. Tema 4: Turizm

- **P-T1 – Yerköprü Şelalesi alan yönetimi ve deneyim çeşitlendirmesi:** Yerköprü Şelalesi için ziyaretçi yönetimi, taşıma kapasitesi ve işletme standartlarını içeren bir alan yönetim modelinin oluşturulması; tabiat parkı mevzuatına uygunluğu ilgili kurumca değerlendirilerek zipline benzeri kontrollü macera etkinlikleriyle ziyaretçi deneyiminin çeşitlendirilmesi. (Stratejik Proje) **[T-1, T-2]**
- **P-T2 – Konaklama envanteri ve ihtiyaç analizi:** Mevcut konaklama ve hizmet kapasitesi ile talep düzeyini ortaya koyan bir envanter ve ihtiyaç analizi yapılması; otel, pansiyon, butik konaklama ve günübirlik hizmet alanları (yeme-içme, tuvalet, otopark, dinlenme alanı, ziyaretçi karşılama noktası) için yatırım önceliklerinin belirlenmesi; yatırımların çevresel etkiler, işletme modeli, bakım-onarım ve yerel tedarik zinciri boyutlarıyla birlikte planlanması. **[T-2]**
- **P-T3 – Turistik tesislerin kapasitesinin artırılması:** Mevcut turistik tesislerin iyileştirilmesi ve yeni tesislerin yapılması; işletmelere asgari hizmet standartları, hijyen, fiyatlandırma, dijital pazarlama ve rezervasyon yönetimi konularında eğitim ve rehberlik sağlanması. **[T-2, T-4]**
- **P-T4 – Köy pansiyonculuğu ve yöresel kahvaltı:** Köylerde pansiyonculuğun geliştirilmesi; Yerköprü Şelalesi ziyaretinin ardından yöresel kahvaltı gibi deneyim temelli paketlerin oluşturulması ve kayısı ile zeytin bazlı ürünlerin kahvaltı ve satış kanallarında öne çıkarılması. **[T-3, B-1]**
- **P-T5 – Sertavul gastronomi durakları:** Sertavul Geçidi çevresindeki et ürünleri ve koyun yoğurdu gibi yöresel lezzetlerin markalaştırılması; lokantalarda hizmet standardı ve hijyenin geliştirilmesi ve yerel işletmeler aracılığıyla "yöresel tat durakları" oluşturulması. **[T-4]**

- **P-T6 – Gastronomi turizmi stratejisi:** Et ürünleri, koyun yoğurdu, tahinli katmer, Mut bademi ve domatesli bulgur gibi yöresel mutfak unsurlarının tanıtımı; gastronomi rotaları ve deneyim odaklı etkinliklerle ilçenin gastronomi markasının güçlendirilmesi. **[T-4, T-6]**
- **P-T7 – Trekking parkurları ve kültür rotaları:** İlçedeki trekking rotalarının standartlara uygun biçimde belirlenip işaretlenmesi; Alahan Manastırı, Alaoda Mağara Kilisesi, Dağpazarı, Sason Kanyonu ve yaylaları birbirine bağlayan tematik rotaların ve rehberli turizm paketlerinin tasarlanması. (Stratejik Proje) **[T-1, T-6]**
- **P-T8 – Mut tanıtım stratejisi:** Hedef pazar seçimi (yerli veya yabancı, günübirlik veya konaklamalı), marka mesajları ve tematik ürünler (trekking, doğa turizmi, ekstrem sporlar, kültürel, tarihi ve arkeolojik değerler, el sanatları) etrafında bütüncül bir tanıtım planı hazırlanması; dijital görünürlük, etkinlik takvimi ve destinasyon iş birlikleriyle desteklenmesi. **[T-6, T-1]**
- **P-T9 – Turizmde nitelikli işgücü:** Dil, servis, rehberlik, konaklama, yeme-içme ve müşteri ilişkileri alanlarında modüler eğitim programları tasarlanması. **[T-7, S-2]**
- **P-T10 – Zeytin ağacından hediyelik ürünler:** Zeytin ağacından üretilen süs eşyası ve mutfak gereci gibi yerel kimliği yansıtan hediyelik ürünlerin geliştirilmesi. **[T-5]**
- **P-T11 – Yerel zanaatın canlandırılması:** Zeytinyağı bazlı sabun ve kozmetik ürünleri, Mut kilimi ve cicim Mut heybesi gibi el ürünlerinin tasarım geliştirme, atölye ve deneyim turizmi, ürün standardı ve satış kanallarıyla (hediyelik eşya noktaları, e-ticaret, yerel pazar) birlikte geliştirilmesi; özellikle kadınların bu üretime katılımının desteklenmesi. **[T-5, S-6]**

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Genel Değerlendirme

Mut; Silifke–Mut–Karaman aksı üzerindeki konumu, geniş tarım alanları, zeytin ve kayısıda öne çıkan meyve üretimi, Mersin hayvan varlığındaki payı, Alahan Manastırı başta olmak üzere zengin arkeolojik mirası ve son yıllarda ulusal ölçekte ziyaretçi çeken Yerköprü Şelalesi ile Mersin'in iç kesimindeki en önemli ilçe merkezlerinden biridir. İlçe nüfusu son on yılda 62–63 bin düzeyinde durağan seyretmekle birlikte 2007'den bu yana azalmış; aynı dönemde Türkiye nüfusu belirgin biçimde artmıştır. Çalıştayda dile getirilen işsizlik, genç göçü ve mesleki eğitim eksikliği bu eğilimle uyumludur.

İlçenin rekabet avantajları dört başlıkta özetlenebilir: (i) zeytin ve kayısıya dayalı güçlü bir meyve üretimi ve Çevre Düzeni Planı'nda öngörülen 6 Organize Tarım ve Hayvancılık Alanı; (ii) altyapı çalışmaları süren ve parsellerinin önemli bölümü tahsis edilmiş bir organize sanayi bölgesi; (iii) Alahan Manastırı, Sason Kanyonu, Dağpazarı ve Yerköprü Şelalesi gibi kültür ve doğa varlıkları; (iv) Sertavul Geçidi güzergâhındaki gastronomi kimliği. Temel engeller ise ham ürün olarak satılan tarım ürünleri, konaklama ve turizm hizmetlerindeki yetersizlik, mesleki eğitim ile sanayi talebi arasındaki uyumsuzluk ve geniş orman alanlarındaki yangın riskidir.

Bu çerçevede ilçenin kalkınma yaklaşımı, Çukurova Bölge Planı'nın sürdürülebilir kırsal kalkınma ve tarımsal üretimde katma değer önceliklerine dayandırılmalıdır. Zeytin ve kayısıda işleme ve markalaşma, OSB ile mesleki eğitimin eşleştirilmesi ve Yerköprü Şelalesi'ndeki ziyaretçi talebinin ilçenin diğer kültür ve doğa varlıklarına yayılması öncelikli müdahale alanlarıdır.

4.2. Stratejik Gelişme Eksenleri

Bölüm 2'deki tespitler ve Bölüm 3'teki öneriler doğrultusunda ilçenin gelişimi için dört stratejik eksen önerilmektedir:

- **Eksen 1 – Zeytin ve kayısıda katma değer:** İşleme, ürün çeşitlendirme, standart ve marka çalışmalarıyla tarım gelirinin artırılması; Organize Tarım ve Hayvancılık Alanlarının bu amaçla kullanılması.
- **Eksen 2 – Sanayi ve mesleki eğitim eşleşmesi:** OSB altyapısının tamamlanması ve işletmelerin beceri ihtiyacına göre mesleki eğitimin yapılandırılmasıyla gençlere ilçede istihdam olanağı sağlanması.
- **Eksen 3 – Yerköprü'den ilçe geneline turizm:** Yerköprü Şelalesi'ndeki talebin alan yönetimiyle sürdürülebilir kılınması ve Alahan, Sason, Dağpazarı, yaylalar ve Sertavul gastronomisini kapsayan rotalarla konaklamalı turizme dönüştürülmesi.
- **Eksen 4 – Güvenli ve erişilebilir ilçe:** Ulaşım, yol, yönlendirme ve orman yangınlarına müdahale altyapısının güçlendirilmesi.

4.3. Stratejik Projeler

1. Mut Zeytin ve Kayısı Değer Zinciri ve Marka Programı (P-B1, P-B2): Zeytinyağında uluslararası standartlara uyum, kuru kayısı ve işlenmiş zeytin ürünlerinin geliştirilmesi, ortak marka ve ambalaj ile coğrafi işaret tescil durumunun incelenmesi. İlk adım olarak üretici örgütleri ve İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü ile ürün bazında üretim, işleme ve satış kanallarının envanterinin çıkarılması önerilmektedir. İlgili kurumlar: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, üretici birlikleri ve kooperatifler, Mut Belediyesi, TKDK, Ajans. Karşıladığı kodlar: B-1, B-2, B-4.

2. Mut OSB–Mesleki Eğitim Eşleştirme Programı (P-A5, P-S2): OSB su ve kanalizasyon altyapısının tamamlanmasıyla eş zamanlı olarak OSB firmalarının ara eleman ihtiyacının haritalanması; MESEM, Halk Eğitim Merkezi ve meslek liseleriyle sertifikalı ve işbaşı uygulamalı programlar açılması. İlk adım, tahsis yapılan 27 firmayla beceri ihtiyacı anketinin yapılmasıdır. İlgili kurumlar: Mut OSB Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İŞKUR, Kaymakamlık, Ajans. Karşıladığı kodlar: A-5, S-2, S-3, S-4.

3. Yerköprü Şelalesi Alan Yönetimi ve Mut Kültür–Doğa Rotası (P-T1, P-T7): Yerköprü Şelalesi Tabiat Parkı için taşıma kapasitesi ve ziyaretçi yönetim modelinin hazırlanması; Yerköprü'yü Alahan Manastırı, Alaoda Mağara Kilisesi, Dağpazarı, Sason Kanyonu ve yaylalarla bağlayan işaretli rotalar ile rehberli paketlerin oluşturulması; rota üzerindeki köylerde pansiyon ve yöresel kahvaltı hizmetlerinin geliştirilmesi. İlgili kurumlar: Doğa Koruma ve Milli Parklar, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Mut Belediyesi, turizm işletmeleri, Ajans. Karşıladığı kodlar: T-1, T-2, T-3, T-6, A-4.

4. Orman Yangınlarına Müdahale Altyapısı (P-A3): Orman İşletme Müdürlüğü ile birlikte yangın riski yüksek alanlarda yangın söndürme havuzlarının ve köylerde hidrantların konumlarının belirlenmesi; belediye tankerlerinin konuşlanma ve müdahale planının hazırlanması. İlgili kurumlar: Orman Bölge ve İşletme Müdürlükleri, Mut Belediyesi, MESKİ, AFAD, Kaymakamlık. Karşıladığı kod: A-3.

5. Mut Bal Evi ve Yöresel Ürün Satış Noktası (P-B3, P-B4, P-T11): Bal, organik ürünler, zeytinyağı bazlı ürünler ve Mut kilimi gibi el ürünlerinin tanıtım ve satışını tek bir noktada buluşturan, Yerköprü ve Sertavul güzergâhlarıyla ilişkilendirilmiş bir satış ve tanıtım merkezi kurulması. İlgili kurumlar: Mut Belediyesi, arıcılar birliği, kooperatifler, Halk Eğitim Merkezi, Ajans. Karşıladığı kodlar: B-3, B-4, T-5.

4.4. Sorun–Proje Eşleştirme Matrisi

Aşağıdaki tabloda her sorun kodu; karşılık gelen projeler, ilgili kurumlar, olası finansman kaynakları, öngörülen vade ve öncelik düzeyiyle birlikte gösterilmektedir. Vade: K – kısa (0-1 yıl), O – orta (1-3 yıl), U – uzun (3 yıl ve üzeri). Vade, öncelik ve finansman bilgileri yol gösterici niteliktedir.

Tablo 1: *Sorun–Proje Eşleştirme Matrisi*

Kod	Sorun	Projeler	İlgili Kurumlar	Olası Finansman	Vade	Öncelik
A-1	İç ve dış ulaşım yetersizliği	P-A1, P-A2	Mersin BB, Belediye, KGM	Mersin BB; KGM	O	Yüksek
A-2	Bozuk ve yetersiz yollar	P-A2	KGM, Mersin BB, Belediye	KGM; Mersin BB	K–O	Orta
A-3	Orman yangınına müdahale altyapısı	P-A3	OBM, OİŞM, Belediye, MESKİ, AFAD	OGM; Belediye	K	Yüksek
A-4	Yönlendirme tabelaları	P-A4	Belediye, KGM, İl Kültür ve Turizm Md.	Belediye; ÇKA	K	Orta
A-5	OSB su ve kanalizasyon altyapısı	P-A5	Mut OSB, Sanayi ve Teknoloji Bak.	OSB kredi programı	O	Yüksek
S-1	Kütüphane ve kültürel altyapı	P-S1	Kültür ve Turizm Bak., Belediye, İlçe MEM	Bakanlık; Belediye; ÇKA	K	Orta
S-2	Mesleki eğitim ve zanaat kursları	P-S2, P-T9	İlçe MEM, HEM, OSB, İŞKUR	MEB; İŞKUR; ÇKA	K–O	Yüksek
S-3	İşsizlik ve istihdam yetersizliği	P-A5, P-S2, P-S3, P-S4	İŞKUR, KOSGEB, OSB, Belediye	İŞKUR; KOSGEB; ÇKA	O	Yüksek
S-4	Genç göçü	P-S4, P-S5	Kaymakamlık, GSB İlçe Md., Belediye	GSB; ÇKA	O	Yüksek
S-5	Gençlere yönelik sosyal tesis	P-S1, P-S5	Belediye, GSB İlçe Md., İlçe MEM	GSB; Belediye	K–O	Orta
S-6	Kadın ve kırılgan gruplarda istihdam	P-S3, P-S6, P-T11	SYDV, ASH İl Md., HEM, kooperatifler	İŞKUR; KOSGEB; ÇKA	K–O	Yüksek
T-1	Yerköprü odaklılık; ürün çeşitliliği	P-A4, P-T1, P-T7, P-T8	DKMP, İl Kültür ve Turizm Md., Belediye	Kültür ve Turizm Bak.; ÇKA	K–O	Yüksek
T-2	Konaklama ve tesis yetersizliği	P-T1, P-T2, P-T3	Belediye, özel sektör, İl Kültür ve Turizm Md.	ÇKA; özel yatırım	O	Yüksek
T-3	Pansiyonculuğun gelişmemesi	P-T4	Belediye, HEM, köy muhtarlıkları	ÇKA; TKDK	K	Orta
T-4	Gastronomide kalite ve tanıtım	P-T3, P-T5, P-T6	Belediye, esnaf odası, İl Tarım ve Orman Md.	ÇKA	K	Orta
T-5	Hediyelik eşya ve yöresel ürünler	P-S6, P-T10, P-T11	HEM, kooperatifler, Belediye	ÇKA; KOSGEB	K	Orta
T-6	Turizm paketleri ve tanıtım	P-T6, P-T7, P-T8	Belediye, İl Kültür ve Turizm Md., turizm işletmeleri	Belediye; ÇKA	K	Yüksek
T-7	Turizmde nitelikli işgücü	P-T9	HEM, İlçe MEM, işletmeler	ÇKA teknik destek; İŞKUR	K	Orta
B-1	Zeytin ve kayısıda markalaşma	P-B1, P-T4	İlçe Tarım ve Orman Md., kooperatifler, Belediye	ÇKA; TKDK	O	Yüksek
B-2	Ürün çeşitliliği ve işleme	P-B2	İlçe Tarım ve Orman Md., özel sektör	TKDK; Yatırım teşvik; ÇKA	O	Yüksek
B-3	Arıcılık ve bal tanıtımı	P-B3	Arıcılar birliği, Belediye, İlçe Tarım ve Orman Md.	ÇKA; TKDK	K	Orta
B-4	Organik ürün satış merkezi	P-B4	Belediye, İlçe Tarım ve Orman Md.	ÇKA	K	Düşük
B-5	Tıbbi ve aromatik bitkiler	P-B5	İlçe Tarım ve Orman Md., OİŞM	KKYDP; ÇKA	O	Orta

Kısaltmalar: AFAD – Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı; ASH İl Md. – Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü; DKMP – Doğa Koruma ve Milli Parklar; GSB – Gençlik ve Spor Bakanlığı; HEM – Halk Eğitim Merkezi; KGM – Karayolları Genel Müdürlüğü; KKYDP – Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı; MEM – Milli Eğitim Müdürlüğü; OBM – Orman Bölge Müdürlüğü; OGM – Orman Genel Müdürlüğü; OİŞM – Orman İşletme Müdürlüğü; SYDV – Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı.

4.5. İzleme ve Sonraki Adımlar

Çalıştay ve bu raporun bulguları ışığında 2026 yılı içinde ilgili kurumlarla görüşmelere başlanacak; ilçeye yönelik destek programları ve proje çağrıları konusunda paydaşlara bilgilendirme yapılacaktır. Rapor bulgularının uygulamaya aktarılması için Mut Kaymakamlığı koordinasyonunda ve Ajansın katılımıyla altı ayda bir ilçe gelişim izleme toplantısı yapılması önerilmektedir. Bu toplantılarda eşleştirme matrisindeki projelerin ilerleyişi değerlendirilmeli, tamamlanan veya önceliği değişen projeler güncellenmelidir. Gerekli görülen faaliyetler Ajansın 2027 yılı çalışma programına eklenerek takip edilecektir.